

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

§. 1. An sit fur qui per occultam acceptionem, compensat quid sibi debetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Quod si queratur, quisnam sit hic recentior? Respon-
detur, non unum solum, sed quinque obviā statim
huius sententia.
Primo est Rebellius apud Sanchez l. c. qui sic ha-
bet: Rebellius censet quantitatem hanc pensandam esse
ad quantitatem peccati ad furum mortale filiorum,
quod si Prælati credendi magis inviti ad rem clam
peccati à Religiosis, sed quoad modum quam par-
tem, non debentur, cum non minus sed magis sub-
stantiales circa filios suos, cum non debeant censerī in-
ter eos, quod rem acceptam ejusdem quantitatis in qua Pater
peccat, rem accepit in virtute non conferetur. Item
Rebellius ius habet, ut ex eis bonis alantur à Mona-
stio filii filij ex parentum bonis. Hæc ex Rebellio
sententia, qui tamen hanc sententiam reprobatur in aliis
casibus, sed admittit in comestibilibus.
Secundus est Ledesma, cuius sententia, dum ter-
tium Doctorem jamjam proferam, simul in medium
prodeat.

Tertius est Hieronimus Capedo, qui hæc habet
de patre. Rel. dub. 20. n. 19. sicut filius familias
peccat à suo Patre de suis bonis majorem aliquam quanti-
tatem, quæ in alio externo esset gravis, non esset fur, iusta
aut alia ratio, quæ non esset proprietas, nec fur furripiendo ali-
quam majorem quantitatem, quæ in alio externo facit pec-
catum mortale. Idemque dicendum est, si Religiosus filium
suum ab alio Religioso ejusdem Monasterij. Quare re-
spondetur, quod si Religiosus suffragaretur à Monaste-
rio, vel ab aliquo dicto Religioso, octo, vel novem Regales,
excedens illorum in rebus, quæ usu non consumuntur, non
peccat mortale si id faciat sine facultate Prælati.
Quod si non sapienter fecerit, quamvis bis in anno. Hæc Ce-
peda, qui cum eodem Ledesma addit in rebus comesti-
bilibus ab eodem Monasterio, vel Religioso dicto su-
perioris requiri majorem quantitatem.

Quartus est Fagundez, pr. Eccl. 2. lib. 8. c. 6. n. 7. Pe-
ccat, inquit, quod possint Religiosi ab his, qui peccato mortali do-
nant, vel recipere ab externis? Et quidem de Religiosis
ad modum filiorum rationandum est. Religiosi inter filios
computantur juxta cap. licet de sepulchris. Et ita docet
Navarrus, & Rebellius, & non computantur cum servis,
ut male quidam Canoniste dixerunt, eo fundamento ducti,
quia si quid acquirunt, Domino acquirunt. Sed est
inutilis comparatio, nam etiam Filij familias quidquid ac-
quirunt, non sibi, sed Patri acquirunt, unde cum Filij fami-
lias non mediocriter pecuniosorum, non peccent mor-
tale, si eis iuvit, ad honestam recreationem, aut donatio-
nem forentur quique argenteos, seu Regales, aut plecti
debet, ut docet Petrus Navarra, & Rebellius, ut licet è,
bonis teneant cum Amicis, pariter, dicendum est de
Religiosis. Hactenus Fagundez.

Quintus est Caramuel in Reg. S. Ben. num. 952. &
frequent per tot. dist. 43. quem satis sit, ne longum faciam,
laudare. Possem fortasse addere Sorum, & Rodriguez,
de quibus apud Dianam p. 1. r. 6. ref. 36. dum probabi-
liter putant, tunc Religiosum committere furum, quando
locum accendit ad summam dorum aureorum: quæ sen-
tentia tam lata non potest inniti nisi opinioni putanti
quod furum esse deceptum ad mensuram furti
filiorum facti ex Patris pecuniosi bonis.

CAPVT V.

De Compensatione occulta.

1. An sit fur, qui per occultam acceptationem compensat
id, quod sibi debetur?

Non esse in conscientia furem, nec peccare, nec
in excommunicationem incidere, quæ fortè sit
contra furantes imposita, & posse jurare etiam co-
muni iudice se nihil accepisse: intelligendo, quod sibi non
debetur, certum jam hodie est apud omnes etiam res,

quam usurpar, fuerit ipsi in depositum à debitore con-
signata: vide Molin. Less. de Lugo, aliisque mox citan-
dos, quibus adde Dicastill. lib. 2. tract. 2. de iustit. d. 9. d. 6.
Ratio est, quia rem sibi debitam hic accipit, non alie-
nam, Et quidem statim atque rem per compensationem
sibi vendicat, facit omnino suam; unde, si fortè
postea pereat, sibi perit, non debitori, quidquid in
contrarium sentiat Medina Cod. de restit. quest. 11. Ad-
verte te non posse accipere rem, tertij fortè datam in
pignus, seu commodatam tuo debitori, quia tunc alie-
nam raperes, ut ex se patet: imò neque rem tuam iusto
titulo deatam, vel commodatam, vel in pignus datam
alteri, quia sic privares hunc jure suo, lege Molin. tit. 3.
d. 9. 696. & de Lugo de iust. t. 1. d. 19. sect. 8. n. 182. Hoc
tamen intellige (addit Lessus lib. 2. c. 12. dub. 10. num. 56.)
si probabile erit, te rem tuam, jure alterius finito commodè
recuperaturum.

2. Ut autem iuste fiat compensatio, tres sunt con-
ditiones observandæ. Prima, ut sit de liquido ad liqui-
dum, hoc est, certum sit te esse actu creditorem tantæ
pecuniæ & alium esse actu debitorem. Dico (actu) nam
est questio, An creditori liceat prævenire? hoc est,
An si verbi gratia, hinc ad mensum tibi aliquis de-
biturus sit centum, possis ea per compensationem ho-
die sibi retinere, vel occultè suffragari. Ad quam respon-
deo, cum Dian. p. 2. tract. 16. resol. 46. licere, sed duobus
positis. Primò, ut adsit periculum moraliter certum,
quod debitor suo tempore non sit soluturus. Ratio est,
quia cuiuslibet licet, quando res sua est in periculo, illius
assurcationem, vel pignus inquirere, ac velle. Secun-
dò, ut, si interim per tuam illam anticipatam acce-
ptionem, luctum aliquod cessavit creditori, vel damnum
emerit, debeas omnino recompenare, quia secus
subiret creditor pœnam, antequam peccatum moræ
committeret.

3. Secunda conditio: ut non possis, vel facillè non
possis per potestatem publicam tuā recuperare. Verum,
hæc conditio solum notat (sed sine obligatione morta-
li, ex Molin. tom. 3. d. 690. n. 1. & Diana l. c.) ordinem
rationabiliter tenendum, at in praxi vix in nostra hæc
etate locum habet: nam semper est difficile suum recu-
perare per auctoritatem publicam.

4. Tertia ut removeatur periculum, ne tibi vel tuo
heredi iterum idem debitum solvatur: quod fiet fingen-
do condonationem, vel simili alio æquivocationis mo-
do: Quod si adsit ejusmodi periculum, sed non appareat
modus illud cavendi? Respondeo cum de Lugo de iust.
t. 1. d. 16. sect. 5. n. 87. cum ad illud cavendum, non obli-
gemur ex Iustitia, sed solum ex Charitate, ut mox
probabo, ideo, si facillè possis cavere, obligaris: quod
si non caveas, peccabis quidem, sed sine onere restitu-
tionis, quia id solum sequitur ad peccatum contra Ius-
titiam. At si cum difficultate, seu cum tuo gravi incô-
modo non posses, tunc nec peccares, nec obligationem
restitutionis contraheres, si non caveres. Ratio est, quia
tunc non peccares contra Charitatem, quæ ut alibi di-
ximus, non obligat cum gravi incommodo: nec pecca-
res contra Iustitiam: nam si contra hanc delinqueres, in-
de esset, quia inferres proximo damnum secundæ solu-
tionis. At hujus tu solum tunc es causa per accidens, &
indirectè: illud enim nec intendis, nec tibi utenti tuo
jure imputari debet.

Propter eandem, imò majorem rationem non te re-
gulaciter obligo ad admonendū debitorem, vel ad fin-
gendam condonationem, ne is credens non soluisse, ma-
neat in conscientia peccati mortalis. Ita idem ibid. Non
inquam, te obligo: ad id enim cum ex sola Charitate
tenearis, tunc solum obligaberis, quando facillè potes.
Quæ facilitas, cum in hoc negotio compensationis, quæ
occultè fit, vix locū habere possit, ideo dixi, te regulari-
ter à me non obligari. Teneris tamen restituere, quod
secundò tibi fortè solvitur, idque ex re accepta, juxta
universales regulas restitutionis.

5. Pati modo, si tu dum occultè tibi compensas de-
bitum,

bitum, praevidas alicui tertio id, tanquam furtum ab ipso fuisse commissum, fore imputandum non obligaris id praecavere, nisi facile possis, quia simili ratione solum obligaris ex Charitate, non ex iustitia. Facile tamen puto te posse praecavere, saltem relinquendo compensationem, si tuum debitum v.g. esset unus, vel aliterius aurei, & probabile esset alteri imputandum furtum cum periculo, ut is damnetur ad Trementes, vel gravi infamia notaretur, vel graviter castigaretur, vel magnam summam expenderet, tunc enim si non praecaveris, licet non peccares contra iustitiam, unde non obligaberis ad restitutionem, graviter tamen peccares contra Charitatem. Maxime igitur in hac, & similibus rebus expendenda sunt periculum proximi, & tua utilitas: Charitas enim dicitur, ne ob parvam tuam commoditatem gravissimum proximo damnum inferas. vide Molin. tom. 3, disp. 690. §. tertia, & de Lugo tom. 1. de iust. d. 16. sect. 5. n. 88.

6. Idem dic, si debitor vivus (nam de defuncto max §. 7.) propter tuam occultam compensationem non sit futurus aptus ad satisfaciendum aliis anterioribus, & magis privilegiatis creditoribus: quia id damnum anteriorum per accidens sequitur ad tuam compensationem, & illa res, quam accipis, non est creditorum tui debitoris: si enim esset illorum, certe quia alienum tunc acciperes tibi illam vindicare non posses. Lege eundem *ibid.* sect. 6. num. 111.

§. II. Compensatio in re diversa.

1. Ad explicationem doctrinae, addantur sequentes Quaestiones, Prima: *An licet possis tibi compensare accipiendo rem specie diversam ab ea, quae tibi debetur; e.g. debet tibi quis triticum, vel pecuniam, An possis occulte accipere vinum, vel vestem aequivalentis pretij, supponimus enim quod si v.g. vestis plus valeat, quam tuum debitum, reddatur statim excelsus, &c.*

Respondeo, te non posse, si ex acceptatione rei diversae damnum grave sequitur debitori, vide Molin. Petrum Navar. Reb. & alios allatos a Dian. part. 2. tract. 16. resol. 1. §. 1. dub. 9. num. 47. Ratio est, quia, si non sequitur, non est unde pecces, ut accidit, quando eam rem, quam accipis, facile debitor pecunia, vel alio modo sibi comparare potest. At si sequitur, sine ratione ipsum directe damificas, quare & peccas, & restituere damnum foveris. Quod si alium modum non habes tibi compensandi, nisi accipiendo rem specie diversam, cujus carentia graviter debitorem aliunde damificet, sanè licet sumere poteris; debitori enim imputabitur tale damnum, dum is debita solvere non laborat. Idem tamen moneo, quod infinitum §. praeced. n. 5. Non enim licet tibi propter modicum, quod tibi forte debetur, gravissimum proximo damnum afferre.

§. III. Compensatio in debito dubio.

1. Secunda: *Quando dubium est, an debitor aliquid tibi debeatur, potesne pro ratione dubij aliquid tibi occulte compensare;*

Respondeo, non posse, quia non est aequum pro debito incerto esse solutionem certam. Idem est in probabilitate, quam aliqui (sed perperam) dubium vocant positivum, id est, quando sunt probabiles rationes, quod tibi aliquid debeatur, & probabiles, quod non debeatur. Idem inquam, est, quando probabilitas versatur circa factum, quia tunc melior est conditio possidentis, ut diximus lib. 1. in decal. cap. 3. §. 3. a num. 9. at quando probabilitas utriusque partis, id est, debitoris, & creditoris est circa jus, esto, alicui in aliquibus casibus concedant, posse fieri occultam compensationem contra debitorem: nos tamen universimodis id negavimus *ibidem*, quem locum omnino relego.

§. IV. Compensatio in re, quae mittitur ad debitorem vel ei debetur.

1. Tertia: *An possis tibi compensare sumendo rem vel in alium quemcumque finem;*

Respondeo cum necessaria distinctione: Vel debitor illud sit pecunia iam ei acceptata a tuo debitore, tunc potes, quia accipies rem debitoris, in quam tuus debet: vel non est acceptata, & tunc non potes, quia acciperes rem tertij, in quam jus non habes. Lege quaez l. c. dub. 8. n. 45. & de Lugo, tom. 1. de iust. d. 16. num. 110.

2. Quid de debitoribus tui debitoris; Antonius debet Petro tuo debitori centum, potesne ab Antonio centum surripere, eo praetextu, quod tibi a Petro centum debentur; Respondeo non posse, quia, ut proponitur, acciperes pecuniam, quae nunc Antonio in quam nullum jus tu habes.

3. Quid si Petrus, tuus nempe debitor, haberet depositum apud dictum Antonium vas argenteum, vel quid simile, quod totum tuum quoad propriam rem quoad usum, & administrationem esset Petri;

Respondeo tunc sanè posses quia dummodo Petri tui debitoris, nec ad alium pertineat, parum ubi materialiter inveniatur. Cavendum tamen est, ut Antonius a Petro suo depositario rem suam per justum velit repetere: nam sic Petrus cogetur gratiasolvere.

Sed quid, si hoc periculum imminet, tu verè cavere non possis sine iactura tui debiti; Respondeo, tunc non possumus cōdemnare, si tuum accipias, quia necessitas te excusat ab obligatione Charitatis, quia beres illud damnum à te indirectè solum causatur. Petro avertere ut modò in simili §. 2. dictum est, etiam monitionem huc applicandam apposui.

Huc facit vulgaris dubitatio de creditore Principis. An scilicet possit sibi compensare id, quod à Principe sibi certò debetur, fraudando ipsius Gabellas.

In qua recertum est. Primo, posse si Gabellae non sunt aliis locatae, certumque est secundò, non posse, si sunt locatae. Ratio utriusque est quia ibi creditor iam sumit bonis sui creditoris; hic non item.

Sed quid si sint locatae; Negant nonnulli propter eandem rationem, quia tunc Gabella non est in bonis Principis, qui supponitur esse debitor. Ita Ioan. de Gabellis apud Dian. *max* cit. concedunt alij, quia condempnantes Gabellam, dum sciunt fraudari communiter Gabellas, & tamen eas conducunt, videntur, seu praesumuntur non esse invitati in tolerandis iis fraudibus: & tunc propter hanc causam multo minoris, quam valeant, solent eas conducere, quae praesumptio non est tam facile de eo, qui absolute sibi Gabellam emit à Principe. Petr. Navar. Less. Bonac. Vasq. Mol. alique, quos sequiturque Diana, lib. 2. tract. 16. resol. 14. Utraque sententia est probabilis.

§. V. Compensatio Familiarum.

1. Quarta: *An famuli possint se compensare occulte Dominis, qui iustum salarium negant;* Respondeo, certum est si iustum negent, cum conditionibus modis §. 1. dictis posse. At Domini sapientissime negant merito, quia vili mercede se conduxerunt famulis de herede *xi in opus de Sacr. lib. 3. c. 1. §. 3. a n. 59.* & nonnulla dicuntur inferius lib. 3. tract. 3. §. 10. n. 7. & 8. legatur in Dicastill. lib. 2. de inst. tract. 2. d. 9. dub. 6.

§. VI. Compensatio fideiussoris.

1. Quinta: *An si fideiussor tui debitori Caij, tibi gratia, in aureis centum: & Caius debet centum Titio, vel tibi, qui tamen Caius per iudicium te fideiussorem extorqueat, solvasne ipsi illa centum;*